

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

Jún 2005

Zhrnutie

V prvom polroku 2005 rástol na trhu úverov podnikom predovšetkým dopyt po úveroch kvôli zlacňovaniu úverov a potrebe dlhodobého financovania. V úverových štandardoch bánk nedochádzalo k jednoznačnej tendencii uvoľňovania alebo sprísňovania, hoci niektoré banky zmiernili svoje úverové štandardy na úvery voči malým a stredným podnikom. Takmer všetky banky uviedli pokles úrokovej marže.

Vysoký rast úverov obyvateľstvu v prvom polroku 2005 banky pripisujú najmä vlastnej marketingovej stratégii a zvyšovaniu dopytu zo strany domácností, najmä z dôvodu zlacňovania úverov a zvyšovania príjmov obyvateľstva. Viacero bánk pritom zmiernilo svoje úverové štandardy, najmä na úvery na bývanie. Dôvodom boli predovšetkým zmeny v externých faktoroch, hlavne rastúca konkurencia v bankovom sektore, zvyšovanie dopytu domácností a vývoj na trhu nehnuteľností. Zmeny sa týkajú najmä zmiernovania limitov pri poskytovaní úverov (doby splatnosti, výšky úveru a kvality zabezpečenia).

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Pokiaľ nie je uvedené inak, údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na úvery obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za prvý polrok 2005. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk uvedených v dotazníku a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

Situácia na trhu úverov podnikov

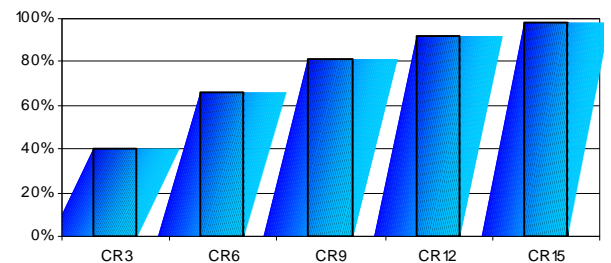
Z hľadiska objemu úverov poskytnutých slovenským bankovým sektorom tvoria najväčšiu časť úverov v kategórii úvery podnikom úvery nefinančným spoločnostiam. Počas prvého polroka ich objem vzrástol o 11% (medziročne o 4%). Objem úverov poskytnutých finančným spoločnostiam v prvom polroku 2005 vzrástol o 5%, čo znamená spomalenie tempa rastu v porovnaní s rokom 2004 (medziročný nárast 31%). Najmenší podiel predstavujú úvery živnostiam, ktorých objem vzrástol o 7% (medziročne však až o 36%). V bankovom sektore vzrástol celkovo objem úverov poskytnutých podnikom o 10%. Objem úverov podnikom klesol v štyroch bankách. Podiel objemu úverov podnikom poskytnutých tromi bankami, ktoré poskytli najväčší objem úverov, na celkových úverov poskytnutých podnikom, bol 40% (CR3 index). Podiel objemu úverov poskytnutých piatimi bankami, ktoré poskytli najväčší objem úverov, bol 66% (CR6 index).

Na základe dotazníka nemožno jednoznačne povedať, či pri uvedenom náraste objemu úverov poskytnutých podnikom zohrávali väčší vplyv faktory ponuky zo strany bánk alebo dopytu zo strany klientov. Čistý percentuálny podiel bánk, ktoré neidentifikovali významnejšie zmeny v celkovom objeme novoposkytnutých úverov podnikom, bol 41%. Čistý percentuálny podiel bánk, ktoré uviedli, že na zmenu v objeme mali približne rovnaký vplyv zmeny v úverových štandardoch aj zmeny na strane dopytu po úveroch, predstavoval 25%. Niektoré banky uviedli ako významný faktor, nezávislý od ponuky a dopytu, svoju vlastnú obchodnú aktivitu.

Vývoj na strane ponuky

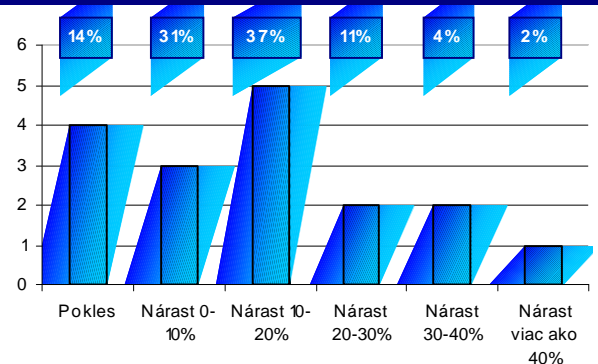
Nemožno jednoznačne konštatovať, že by v bankovom sektore nastávalo uvoľňovanie alebo sprísňovanie úverových štandardov na úvery poskytované podnikom. Najmä pri úveroch veľkým podnikom zostali úverové štandardy vo väčšine bánk nezmenené. Niektoré banky čiastočne uvoľnili svoje úverové štandardy na úvery malým a stredným podnikom, ani tu však nemožno tento záver rozšíriť na celý bankový sektor. Žiadna banka neuviedla podstatnú zmenu vo svojich úverových štandardoch na

Graf 1 Koncentrácia poskytnutých úverov podnikom v bankovom sektore

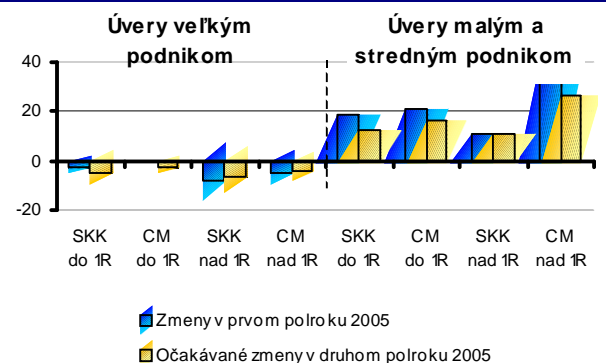
(CR*k* vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov na celkovom objeme poskytnutých úverov)

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu úverov podnikom za prvý polrok 2005

(na zvislej osi je vyjadrený počet bánk, percento nad stĺpcami grafu vyjadruje podiel úverov podnikom poskytnutých bankami v danom stĺpci na celkovom objeme úverov podnikom)

Graf 3 Zmeny úverových štandardov (čistý percentuálny podiel)

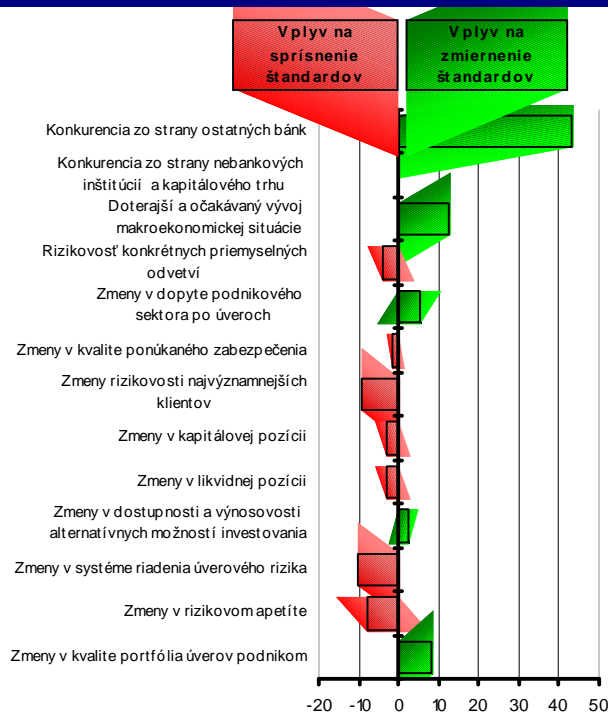
úvery podnikom. Podobný vývoj očakávajú banky aj v druhom polroku 2005.

Ako najvýznamnejší faktor, ktorý v prvom polroku 2005 vplýval na zmiernovanie úverových štandardov na úvery podnikom, označili banky konkurenčný tlak. Význam tohto faktora identifikovali aj banky, ktoré svoje úverové štandardy nezmiernovali. Viaceré banky označili tento vplyv ako podstatný. Banky sa obávajú predovšetkým konkurencie zo strany ostatných bánk, nebankové inštitúcie a kapitálový trh na zmenu úverových štandardov neovplyvnil. Viaceré banky zároveň identifikovali čiastočný vplyv vývoja makroekonomickej situácie na zmiernovanie úverových štandardov. Banky, ktoré v prvom polroku sprísňovali svoje úverové štandardy na úvery podnikom, ako dôvod uvádzajú najčastejšie zmeny v systéme riadenia kreditného rizika a v rizikovom apetíte, príp. zmeny v externých faktoroch (najmä zmeny v rizikivosti významnejších klientov).

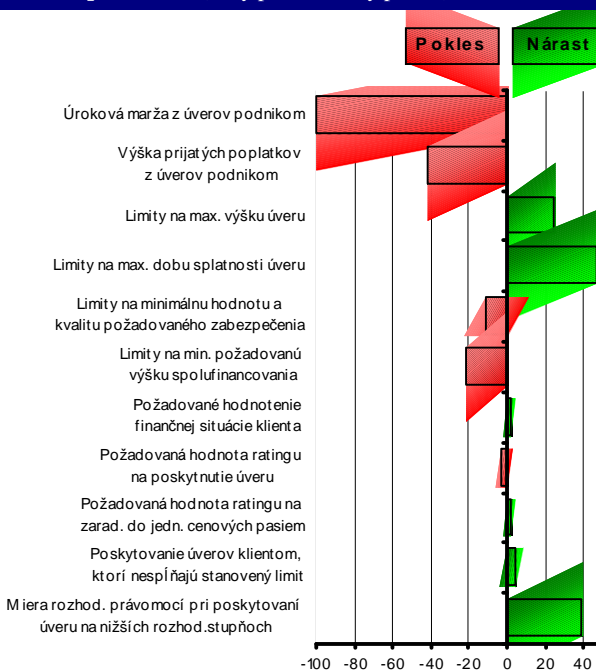
V rámci zmien v konkrétnych cenových a necenových podmienkach, do ktorých banky premietajú zmeny v ponuke na trhu úverov, sa takmer všetky banky zhodli na poklese marže z úverov podnikom. Niektoré banky tento pokles označili ako podstatný. Čistý percentuálny podiel bánk, ktoré uviedli, že klesala výška prijatých poplatkov z úverov podnikom, bol 41%. V rámci úverov podnikom sa tak zmeny cenových podmienok javili významnejšie ako zmeny v úverových štandardoch, resp. v iných necenových podmienkach.

Čiastočné uvoľnenie úverových štandardov nastalo najmä v uvoľnení všeobecných podmienok pri poskytovaní úverov. Najviac sa to prejavilo vo zvýšení limitov na maximálnu dobu splatnosti úveru (čistý percentuálny podiel 47%) a pri decentralizácii právomocí pri schvaľovaní a poskytovaní úverov na nižších stupňoch rozhodovania. Na druhej strane, viaceré banky sprísňili podmienky týkajúce sa ratingu konkrétneho klienta, alebo zvýšili požadované hodnotenie finančnej situácie klienta pri poskytovaní úveru.

Graf 4 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardoch na úvery podnikom (čistý percentuálny podiel)

Graf 5 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom (čistý percentuálny podiel)

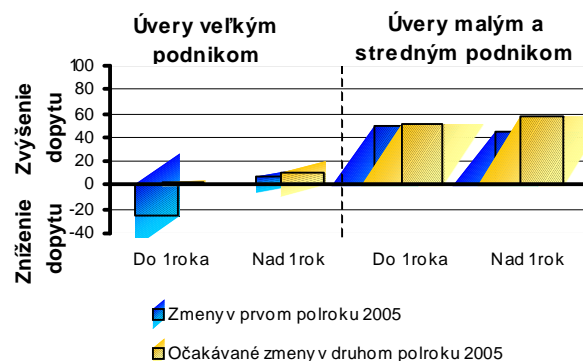

Vývoj na strane dopytu

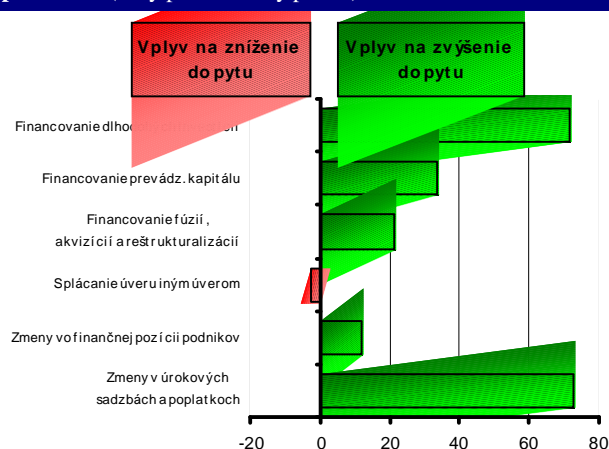
Zatiaľ čo zmeny v úverových štandardoch na úvery podnikom sú menej významné, viaceré banky uviedli čiastočné zvýšenie dopytu po úveroch zo strany podnikov. Dopyt po úveroch zvýšili predovšetkým malé a stredné podniky. Vzrástol však aj dopyt po úveroch veľkých podnikov, a to predovšetkým v skupine stredne veľkých bánk. Niektoré banky uviedli nárast dopytu po dlhodobých úveroch, zatiaľ čo v dopyte po krátkodobých úveroch zmeny neidentifikovali. V druhom polroku banky očakávajú podobné zmeny vo vývoji dopytu podnikov po úveroch ako v prvom polroku. Výnimkou sú veľké podniky, u ktorých menej bánk očakáva pokles dopytu.

Čistý percentuálny podiel bánk, podľa ktorých na zvýšenie dopytu zo strany podnikov mala vplyv potreba financovania dlhodobých investícií, tvoril 72%. Financovanie prevádzkových investícií označilo ako faktor s vplyvom na zmeny v dopyte menej bánk. Na druhej strane, banky uviedli, že na nárast dopytu po úveroch malo čiastočný vplyv aj zníženie úrokových sadzieb a poplatkov. Priemerné sadzby na novoposkytnuté úvery podnikom pritom počas prvého polroka poklesli takmer o 1,4 percentuálneho bodu.

Graf 6 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom (čistý percentuálny podiel)

Graf 7 Faktory vplývajúce na zmeny v dopyte po úveroch podnikom (čistý percentuálny podiel)

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

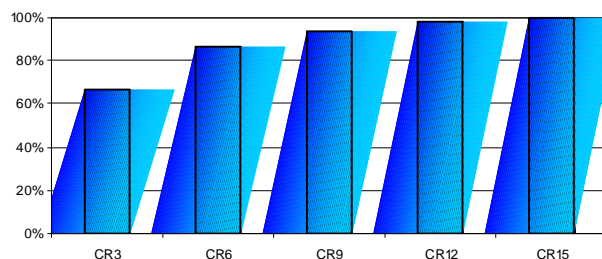
Na trhu úverov obyvateľstvu už dlhodobejšie pokračuje vysoké tempo rastu úverov obyvateľstvu. Počas prvého polroka 2005 vzrástli tieto úvery v hrubej hodnote zo 116,9 mld. SKK na 139,1 mld. SKK, t.j. o 19%. Rastú predovšetkým objem dlhodobých úverov na bývanie (o 22%), ale rast zaznamenali aj spotrebiteľské úvery a prečerpania bežných účtov. V poslednom období je výrazným trendom nárast úverov z kreditných kariet. Hoci ich podiel na celkových úveroch obyvateľstvu je necelé 1%, počas prvého polroka 2005 sa ich objem viac ako zdvojnásobil. Na trhu úverov obyvateľstvu bola koncentrácia vyššia ako na trhu úverov podnikom. Index CR3 mal hodnotu 66%, index CR6 hodnotu 87%. Podľa údajov z dotazníka úvery obyvateľstvu poskytuje 15 bánk.

Vývoj na strane ponuky

Nárast objemu úverov obyvateľstva viaceré banky pripisujú predovšetkým zmenám v marketingovej stratégii alebo zavedeniu nového bankového produktu, príp. rastúcemu dopytu zo strany klientov. Zároveň možno pozorovať smerovanie bankového sektora k znižovaniu úverových štandardov, čo prispieva k rastu ponuky. V budúcnosti banky očakávajú pokračovanie zmiernovania úverových štandardov. Ku zmiernovaniu štandardov pri poskytovaní úverov dochádza najmä pri úveroch na bývanie, kde sa banky môžu vo väčšej miere spoliehať na existujúce zabezpečenie úveru pre prípad zlyhania klienta.

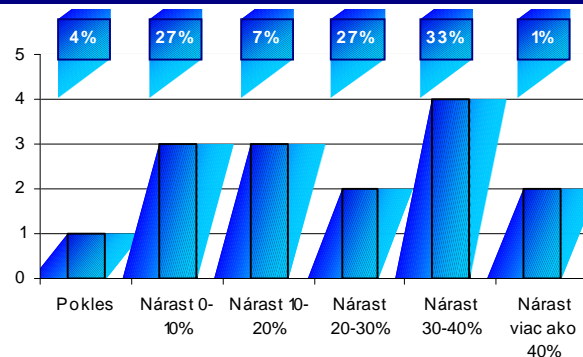
Podľa sumarizácie údajov všetky faktory uvedené v dotazníku, ktoré vplývajú na zmenu úverových štandardov, v konečnom dôsledku prispeli k ich zmierneniu, hoci v rozličnej miere. Najvýznamnejší vplyv mal konkurenčný tlak zo strany ostatných bánk, pričom až tri banky označili vplyv tohto faktora za podstatný na zmeny v ich úverových štandardoch. Väčšina bánk však neuvádza, že by na zmiernovanie štandardov mal vplyv konkurenčný tlak zo strany nebankových inštitúcií. Významný vplyv na zmiernovanie štandardov mal aj pozitívny vývoj celového makroekonomického prostredia a rastúci dopyt domácností. Vývoj na trhu nehnuteľností súvisí najmä s kvalitou zabezpečenia úverov na bývanie a má pomerne významný vplyv na zmiernovanie úverových štandardov pri

Graf 8 Koncentrácia poskytnutých úverov obyvateľstvu v bankovom sektore

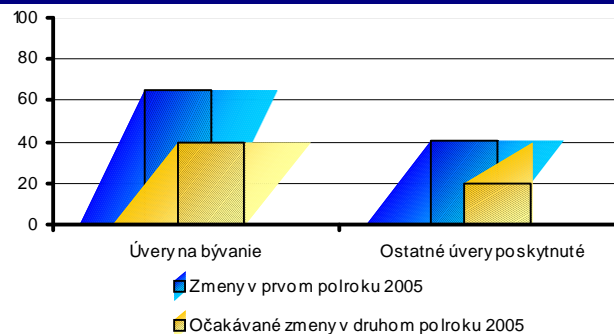

(CRk vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov na celkovom objeme poskytnutých úverov)

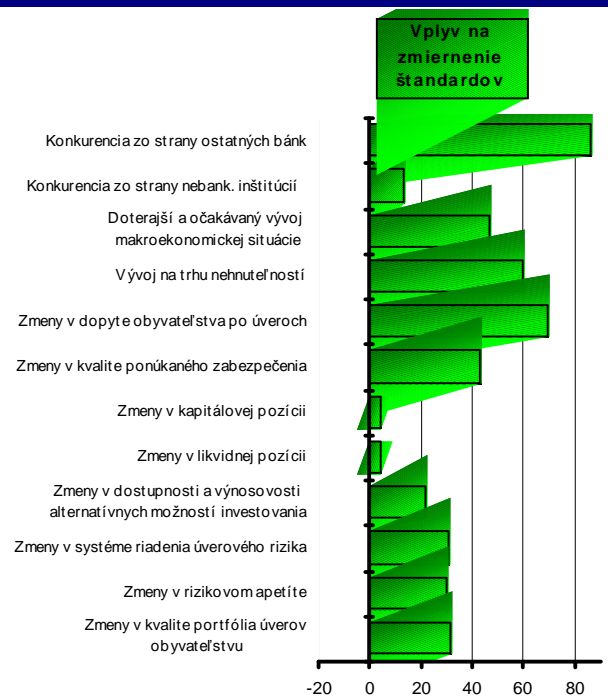
Graf 9 Rozloženie percentuálneho nárastu úverov obyvateľstvu za prvý polrok 2005

Graf 10 Zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

Graf 11 Faktory vplývajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

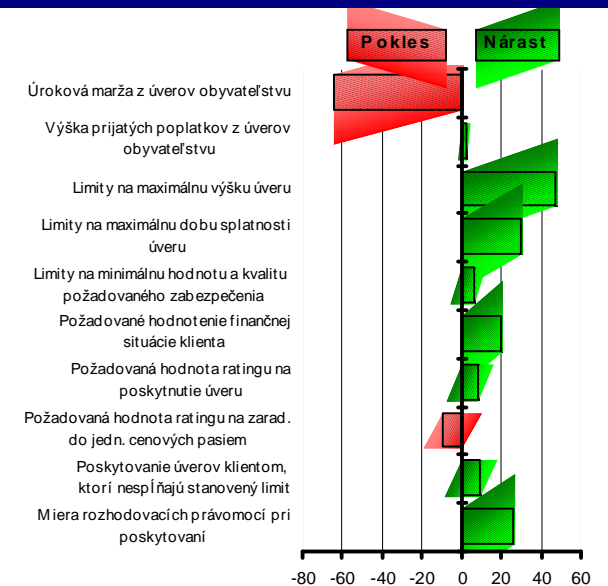
poskytovaní týchto úverov. Celkovo teda možno povedať, že na zmiernenie štandardov v bankách vplývajú predovšetkým zmeny v externom prostredí.

Z interných faktorov mali na zmiernenie štandardov najvýznamnejší vplyv najmä zmeny v systéme riadenia rizík, zmeny v rizikovom apatíte a v kvalite portfólia úverov obyvateľstvu. Hoci na trhu úverov ako celku mali vplyv predovšetkým na zmiernenie štandardov, v niektorých bankách boli dôvodom pre ich sprísnenie. Ostatné interné faktory mali vplyv na zmeny úverových štandardov iba v jednej alebo dvoch bankách.

Zmierňovanie úverových štandardov ako významná charakteristika vývoja na trhu úverov v prvom polroku 2005 znamená zmenu necenových podmienok. Zmeny v ponuke sa však ešte výraznejšie prejavili formou cenových podmienok. Ako pri úveroch podnikom, aj pri úveroch obyvateľstvu viaceré banky identifikovali podstatný alebo čiastočný pokles úrokovej marže. Pokles neúrokových príjmov sa javí ako menej významný. Z hľadiska necenových podmienok sa zmena vo viacerých bankách týka predovšetkým zmiernenia limitov pri poskytovaní konkrétnych úverov, najmä zníženie limitov na maximálnu výšku úveru.

Hoci opísaný trend zmiernenia štandardov jednoznačne platí pre trh úverov ako celok, niektoré banky svoje úverové štandardy na úvery obyvateľstvu sprísnil. Dôvodom boli predovšetkým interné faktory – najmä prísnejší systém riadenia rizík a negatívne zmeny v kvalite úverového portfólia.

Graf 12 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

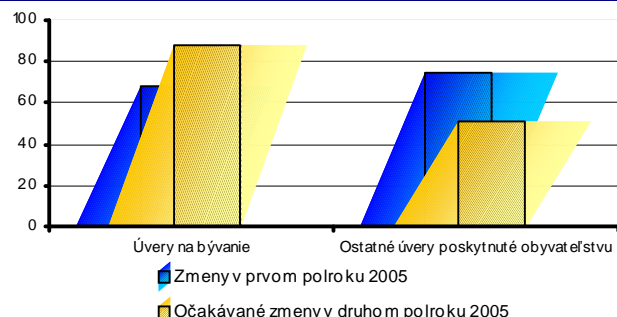

Vývoj na strane dopytu

Podstatný alebo aspoň čiastočný nárast dopytu po úveroch na bývanie uviedli takmer všetky banky poskytujúce hypotekárne úvery. Z toho možno usúdiť, že v prvom polroku významne rástol dopyt zo strany obyvateľstva po hypotekárnych úveroch a iných úveroch na bývanie, okrem stavebných úverov. Banky však zároveň zaznamenali nárast dopytu aj po ostatných úveroch. Tento trend sa očakáva aj v období druhého polroku 2005.

Hlavné dôvody zvýšenia dopytu po úveroch zo strany obyvateľstva, na ktorých sa zhodli takmer všetky banky, v ktorých toto zvýšenie dopytu nastalo, boli dva: pokles úrokových sadzieb a poplatkov a pozitívny vývoj príjmov domácností. Najmä vplyv prvého z týchto dôvodov hodnotia niektoré banky ako podstatný. Viaceré banky však uvádzajú, že dopyt obyvateľstva po úveroch rastie aj kvôli rastúcim výdavkom domácností, najmä na kúpu nehnuteľností. Súvisí to so súčasným vývojom na trhu nehnuteľností. Na druhej strane, splácanie úveru úverom z inej banky alebo financovanie z iných zdrojov ako bánk označilo šesť bánk ako faktor znižujúci dopyt obyvateľstva po úveroch.

Graf 13 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

Graf 14 Faktory vplyvajúce na zmeny dopytu po úveroch obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

